

Mia Laiho kok

Kirjallinen kysymys toimenpiteistä kadonneiden lasten ja nuorten suojelemiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Lasten ja nuorten kasvaneesta sosiaalihuollon tarpeesta kertoo selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana tuplaantunut lastensuojeluilmoitusten määrä. Vuonna 2019 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 156 200 kappaletta. Kyseisenä vuonna lastensuojeluilmoitus on tehty lähes kahdeksasta prosentista 0—17-vuotiaista lapsista. Myös lastensuojelun sijaishuoltoon ohjautuneiden määrä on kasvanut siten, että vuonna 2010 kaikkien 0—20-vuotiaiden sijoitettujen määrä oli 17 203 ja vuonna 2019 lähes 19 000 samalla kun kiireellisesti sijoitettiin 4 522 lasta. Huostassa olleita lapsia oli yhteensä 11 178 lasta. Näistä sijoitetuista ja huostaanotetuista lapsista on luvatta kateissa eli laitoskielellä "hatkassa" joka päivä lähes 300 lasta ja vuositasolla päälle 4 000 lasta. Yhteiskunnassa on siis merkittävä määrä kadonneita lapsia, joista kukaan käytännössä ei ole kiinnostunut.

Suomessa viime kaudella päivitetystä lastensuojelulaissa (542/2019, 69 a §) sanotaan, että mikäli lapsi on poistunut luvottomasti laitoksesta tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen, laitoksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi laitokseen sekä ilmoitettava lapsen luvottomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle. Luvaton poissaolo on lähtökohtaisesti lastensuojelutehtävä. Poliisin osalta kyse on virka-avun antamisesta lastensuojeluviranomaiselle eikä kadonneen henkilön etsinnästä.

Karkuteillä olevat lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Sen lisäksi, että he ovat alaikäisiä, heillä usein ei ole paikkaa mihin mennä — saati rahaa ostaa ruokaa. Kiinni jäämisen ja rangaistuksen pelon takia monet liikkuvat paikasta toiseen vailla vakituista yösijaa. Tällainen tilanne altistaa lapset ja nuoret hyväksikäytön, rikosten ja päihteiden vaaroille.

Sosiaalihuollon ja poliisin toimet nuorten etsimiseksi eivät saisi riippua siitä, suhtaudutaanko karkulaisiin potentiaalisina rikkeen tekijöinä vai vaarassa olevina lapsina. Yhteiskunnan on kannettava vastuu näistä haavoittuvista nuorista.

Lapsen lähteminen sijaishuoltopaikasta omille teilleen koskettaa monia viranomais- ja muita toimijatahoja. Luvatta poissa olevan nuoren löytämisessä tarvitaan lähes aina tiivistä eri viranomaisten yhteistyötä. Mikäli lapsi ei ole kohtuullisessa ajassa palannut sijaishuoltopaikkaansa, tehdään sijaishuoltopaikasta ilmoitus lapsen katoamisesta viranomaisille. Käytännössä tämä tarkoittaa yhteyttä ja yhteistyötä hätäkeskuksen, sosiaalitoimikunnan, sosiaalipäivystyksen ja poliisin kans-

Kirjallinen kysymys KK 972/2020 vp

sa. Viranomaisten yhteistyön tekee pulmalliseksi yhteisen ohjeistuksen puuttuminen niissä tilanteissa, joissa lapsi on luvatta poistunut sijaishuoltopaikastaan omille teilleen. Jokainen toimijataho tarkastelee tilannetta omasta näkökulmastaan, mutta kokonaisuuden ymmärtämisessä on puutteita.

Kadonneista lapsista ei kerätä rekisteriä, eikä toimia heidän löytämisekseen valvota mitenkään. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen ja suojele ei ole riittävällä tasolla ehkäisemään edes lastensuojelun piirissä asuvia lapsia väkivallalta ja heitteillejätöltä. Lapsiasiavaltuutettu on kiinnittänyt aiemmin asiaan huomiota. Kuinka lapsen etu voi toteutua, jos muutenkin heitteille jätetty lapsi ei saa edes tarvitsemiaan palveluita?

Tilanteissa, joissa lapsi ei ole palannut sijaishuoltopaikkaansa, saattaa avun saamisessa eri viranomaisilta olla eriäviä käytäntöjä paikkakunnittain. Jotta viranomaisten yhteistyö onnistuisi, olisi oltava yhteisesti suunniteltua ohjeistusta niiden tilanteiden varalle, joissa lapsi on ollut luvatta poissa sijaishuoltopaikastaan. Viranomaisyhteistyön ydin on yhteinen ymmärrys lapsen edusta tämän poistuttua sijaishuoltopaikastaan. Myös yhtenevä käsitys siitä, milloin lapsi on vaaratilanteessa, loisi perustaa toimivalle yhteistyölle.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus aikoo tehdä lastensuojelusta kadonneiden lasten tehokkaammaksi etsimiseksi ja löytämiseksi,

kuka kantaa vastuun, jos sijoituspaikasta kadonneelle lapselle tapahtuu jotain (esim. hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä) sinä aikana kun hän on kadoksissa,

onko lastensuojelulaitoksissa riittävää osaamista ja toimivaltuuksia niihin rajoittamistoinenpiteisiin, jotta lapsen etu riittävästä suojelusta tulee huomioitua,

onko sosiaalihuoltolaissa tältä osin päivittämisen tarvetta,

kuinka hallitus aikoo varmistaa, että lapset ja nuoret saavat riittävää huolenpitoa ja suojelua jo siinä vaiheessa, kun he alkavat oireilla, olivat he sitten omien vanhempiensa luona tai sijoitettuna,

aikooko hallitus tarttua huutavaan lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeeseen ja toteuttaa terapiatakuun, joka varmistaisi sen, että jokainen hoidon tarpeessa oleva saisi myös hoitoa,

kuinka hallitus aikoo varmistaa, että lapsi saa lastensuojelulain mukaisesti tarvitsemansa palvelut niin fyysisen kuin henkisen huolenpidon osalta,

mitä hallitus aikoo tehdä, ettei Suomessa kadonneita lapsia kuljeksi ympärillä alttiina hyväksikäytölle ja kaltoinkohtelulle,

Kirjallinen kysymys KK 972/2020 vp

miten hallitus aikoo valvoa, miten kadonneita lapsia etsitään, ja ehkäistä heidän joutumistaan rikoksen uhreiksi tai tekijöiksi,

kuinka hallitus aikoo turvata, että lastensuojelulla on Suomessa tasapuoliset ja yhtäläiset käytännöt kohdata ja puuttua karkaavien lasten tilanteisiin ja

miten hallitus aikoo varmistaa lasten ja nuorten riittävät ja oikea-aikaiset mielenterveys- ja päihdepalvelut lapsen edun mukaisesti?

Helsingissä 28.12.2020

Mia Laiho kok